

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2026.1.14>
CZU: 34 :316.6 :37.01

PERSPECTIVA INTERDISCIPLINARĂ A CONCEPTULUI DE EMPATIE ÎN CADRUL DOMENIULUI DE DREPT

Vica ANTON,
doctor în psihologie,
șef al Departamentului de selectare și evaluare
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, RM
ORCID: 0009-0007-6521-9758

Rezumat. Empatia reprezintă o componentă esențială în profesia de polițist, având un rol determinant în modul în care angajații interacționează cu societatea civilă și gestionează situațiile complexe ce implică atât aspecte morale, cât și emoționale, capacitatea de a înțelege și de a răspunde adecvat la stările și nevoile celorlalți este fundamentală pentru menținerea încrederii publice și pentru exercitarea eficientă a atribuțiilor de serviciu în contexte adesea conflictuale. În acest sens am elaborat un model conceptual adecvat al empatiei, adaptat specificului activității polițienești. Rezultatele evidențiază importanța unor abordări interdisciplinare, în special din domeniile psihologiei sociale, pentru o înțelegere mai amplă a empatiei în acest context profesional. Modelul conceptual propus integrează particularitățile relațiilor polițist-cetățean, care sunt adesea marcate de o dinamică antagonică, precum și trăsăturile personale care se manifestă în interacțiunile interpersonale.

Cuvinte-cheie: empatie, poliție, interacțiune polițist – cetățean, model conceptual, psihologie socială.

THE INTERDISCIPLINARY PERSPECTIVE OF THE CONCEPT OF EMPATHY WITHIN THE FIELD OF LAW

Summary. Empathy is an essential component in the police profession, having a determining role in how employees interact with civil society and manage complex situations involving both moral and emotional aspects, the ability to understand and respond adequately to the states and needs of others is fundamental for maintaining public trust and for the efficient exercise of service duties in often conflictual contexts. In this sense, we have developed an appropriate conceptual model of empathy, adapted to the specifics of police activity. The results highlight the importance of interdisciplinary approaches, especially from the fields of social psychology, for a broader understanding of empathy in this professional context. The proposed conceptual model integrates the particularities of police-citizen relations, which are often marked by an antagonistic dynamic, as well as the personal traits that manifest themselves in interpersonal interactions.

Keywords: empathy, policing, police - citizen interaction, conceptual model, social psychology.

Introducere. Există numeroase profesii ce implică interacțiunea directă cu oamenii, în care pliar-ea personală joacă un rol esențial. Cu toate acestea, compatibilitatea nu este întotdeauna ușor de definit și poate căpăta înțelesuri diferite în funcție de responsabilitățile specifice asociate fiecărei profesii. În cazul unei profesii, precum cea de polițist, cerințele privind selecția viitorilor angajați sunt adesea centrate pe dimensiunea morală și implică trăsături personale precum loialitatea, onestitatea și corectitudinea.

Empatia are o importanță centrală în manifestarea acestor calități și constituie, totodată, un element definitoriu în cadrul domeniului moral [1], fiind deosebit de relevantă în profesiile ce presupun situații de interacțiune complexă cu indivizi din medii diverse. Cu toate acestea, empatia reprezintă un

concept amplu, fiind conceptualizat și definit atât în diferite moduri, cât și în interiorul diferitelor discipline [2]. Dificultatea de a ajunge la un consens în privința unei definiții a condus la o confuzie frecventă între empatie și simpatie.

Polițiștii se confruntă în mod frecvent cu situații emoționale complexe în activitatea lor cotidiană, iar implicarea emoțională excesivă poate afecta capacitatea de a identifica obiective. Totodată, lipsa capacității de a înțelege alți indivizi atât la nivel emoțional, cât și cognitiv poate genera dificultăți semnificative, acest aspect justifică, în sine, utilitatea empatiei în mediul polițienesc.

Este important ca orice măsurare a empatiei într-o situație dată să se bazeze pe modele conceptuale și teorii adecvate situației specifice. Deși empatia în mediul polițienesc a fost analizată în cercetări

anterioare, progresele recente din domeniu oferă perspective noi și valoroase. Studiul continuă aceste direcții de cercetare și propune o nouă reconceptualizare a empatiei, care să integreze informații relevante pentru o profesie bazată pe relații interpersonale. Chiar dacă modelul (re)conceptual propus este aplicat într-un context specific polițienesc, acesta poate avea aplicabilitate și în alte domenii profesionale în care empatia constituie un construct valoros.

Discuții. Metodologie. Rezultate. Pentru realizarea acestui studiu, au fost utilizate metode de cercetare teoretice, ce au permis o analiză amplă și structurată a conceptului de empatie în contextul activității polițienești. În mod particular, au fost aplicate următoarele metode:

- analiza logică, pentru formularea unor concluzii clare și consistente, pornind de la ipoteze teoretice deja existente;
- studiul literaturii de specialitate, atât la nivel național, cât și internațional, cu scopul identificării și integrării principalelor perspective teoretice, modele explicative și strategii practice ale empatiei aplicabile în domeniul polițienesc.

Sursele consultate au cuprins articole științifice, lucrări de specialitate ale experților din domeniul psihologiei, sociologiei, criminologie și alte discipline conexe, ce au contribuit la definirea clară a conceptului de empatie în cadrul activității polițienești, acestea semnificând:

1. Fundamente teoretice ale empatiei. Termenul „empatie” provine din grecescul *en* și *pathos*, desemnând exprimarea emoțională [2]. Th. Lipps a folosit termenul german *empfindung* pentru a descrie imitarea interioară a stării emoționale a altuia [4]. Spre deosebire de simpatie, empatia implică un proces activ, cognitiv, ce permite ieșirea din sine [5,6]. Alți autori [7] subliniază capacitatea de a înțelege cum percep ceilalți lumea, esențială pentru funcționarea socială. Cercetările neuroștiințifice arată componente afective (în mare parte înnăscute) și cognitive (dezvoltate și influențate social) [8]. Diferențele domeniilor de activitate influențează definițiile empatiei, conturând perspective distincte asupra modului în care aceasta este înțeleasă, aplicată și valorificată în funcție de obiectivele, metodele și contextul fiecărui domeniu.

2. Modele explicative moderne. M. H. Davis formulează un model integrativ ce include premise, procese și rezultate, atât la nivel intrapersonal, cât și interpersonal [5]. Astfel, conștientizarea de sine și a celuilalt permite identificarea și sepa-

rarea emoțiilor proprii de ale altuia [9,11], adoptarea perspectivei celuilalt facilitează înțelegerea reacțiilor cognitive și emoționale ale altora [18], reglarea emoțională implică răspuns flexibil la experiențele în desfășurare și controlul reacțiilor spontane [19]. Modelele de empatie socială și etnoculturală arată că contextul, identitatea etnică și culturala influențează reacția empatică. Instrumentele de autoevaluare permit măsurarea rezultatelor intrapersonale [17]. Aceste componente sunt relevante în poliție pentru menținerea obiectivității și funcționarea eficientă în situații dificile.

3. Rolul empatiei în cadrul audierilor polițienești. Stilurile empatică de interviu ale polițiștilor contribuie la recunoașterea obiectivă a vinovăției și obținerea informațiilor, deși unele studii nu au identificat efecte semnificative asupra volumului informațiilor [20]. Reducerea empatiei la un mecanism exclusiv dobândit poate fi problematică, întrucât neglijează rolul informațiilor nonverbale și complexitatea multidimensională a acestui construct psihologic [16].

4. Empatia în sprijinirea victimelor. Manifestarea empatiei de către polițiști influențează disponibilitatea victimelor de a continua demersurile procedurale legale [3]. Factorii analizați au inclus simptomele stresului post-traumatic, rușinea și empatia percepută, dintre care doar empatia percepută a prezentat o corelație semnificativă cu cooperarea victimelor. În Republica Moldova dezvoltarea empatiei a polițiștilor poate crește încrederea victimelor în instituțiile de ordine și reduce retraumatizarea, fiind esențială pentru investigarea violențelor și protecția minorilor.

5. Măsurarea empatiei individuale. Studiile arată că empatia cognitivă, în special adoptarea perspectivei celuilalt, prezice atitudini mai înțeleghătoare față de infractorii sexuali [2]. Chiar dacă ofițerii de poliție pot avea scoruri generale mai scăzute decât populația generală, capacitatea cognitivă de a adopta perspectiva altora este mai bine dezvoltată, prevenind stereotipurile și reacțiile disproporționate.

În psihologie acest proces se realizează prin mai multe metode:

1. Chestionare și scale psihometrice – cel mai frecvent utilizate, ele cuantifică dimensiunile cognitive și afective ale empatiei:
 - Interpersonal Reactivity Index (IRI) – dezvoltat de M. H. Davis,
 - Empathy Quotient (EQ) ;
 - Toronto Empathy Questionnaire (TEQ).
2. Evaluarea comportamentală – implică obser-

varea reacțiilor și comportamentelor empaticе în situații reale sau simulate ;

3. Evaluări fiziologice și neurobiologice – includ răspunsuri fiziologice (ritm cardiac, conductanță cutanată) sau imagistică cerebrală (fMRI) pentru a identifica activarea regiunilor asociate empatiei.

6. Empatia în cadrul poliției comunitare. Empatia influențează relațiile cu cetățenii, prevenind conflictele și consolidând încrederea comunității [13]. Totuși, aplicarea selectivă a legii poate apărea ca efect secundar al abordării personalizate, deoarece, atunci când polițiștii ajustează intervențiile în funcție de circumstanțele individuale ale fiecărui cetățean sau victimă, există riscul ca deciziile să devină inconsistente sau influențate de judecăți subiective.

7. Activitatea polițienească și empatia. Polițiștii eficienți trebuie să dețină competențe practice și caracteriale, inclusiv curaj, autocontrol, onestitate, integritate și empatie [10]. Empatia permite gestionarea situațiilor stresante, interacțiunea obiectivă cu cetățenii și cooperarea cu alte instituții [14]. Dimensiunile afectivă și cognitivă, conștientizarea de sine și a altora, adoptarea perspectivei celuilalt și reglarea emoțională sunt esențiale pentru funcționarea profesională [15]. Empatia susține comportamente prosociale și atitudini democratice în activitatea polițienească.

8. Componentele empatiei polițiștilor.

- *Componenta cognitivă:* înțelegerea percepției altora și anticiparea reacțiilor.
- *Componenta afectivă:* receptivitate emoțională și reglarea emoțiilor proprii.
- *Componentele atitudinală și contextuală:* atitudinea față de diversitate socială și etnică, context socio-cultural.
- *Componentele organizațională și etică:* sprijin instituțional, formare continuă și etică profesională (Figura 1).

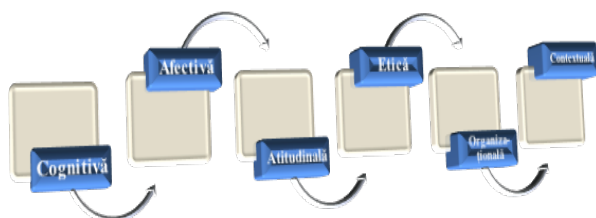

Figura 1. Componentele empatiei polițiștilor

Scopul principal al studiului a fost investigarea perspectivelor teoretice asupra empatiei pentru a propune un model (re)conceptual relevant activității polițienești. Adoptarea perspectivei altor persoa-

ne este esențială, conform rapoartelor internaționale și naționale, la fel ca înțelegerea rolului poliției în cooperare cu alte organizații sociale și capacitatea de a analiza situațiile obiectiv pentru a evita decizii greșite, stres sau judecăți eronate, care pot submina conduita etică.

Modelele de empatie din psihologia socială oferă suport teoretic. Modelul organizațional al lui M. H. Davis integrează multiple perspective asupra empatiei, iar modelul rețelelor sociale este relevant și mediului polițienesc [5]. Totuși, interviurile între polițist și între infractor sau între polițist și între victimă au caracteristici specifice [12].

Empatia prezintă dimensiuni afective și cognitive: partea afectivă este înăscută, iar cea cognitivă, precum adoptarea perspectivei celuilalt, poate fi dezvoltată prin experiență [2]. Studii neurobiologice arată deficiențe neuronale ale persoanelor cu lipsă de empatie [4], iar psihologia socială subliniază rolul experienței. Modelul teoretic propus consideră empatia ca un construct multiplu, influențabil prin educație și instruire.

Concluzii:

1. Valoarea modelul (re)conceptual propus evidențiază empatia ca o competență multidimensională esențială în activitatea polițienească. Înțelegerea și aplicarea acestor componente contribuie la creșterea eficienței intervenției polițienești și la îmbunătățirea relației cu societatea.
2. Contextul socio-cultural specific Republicii Moldova impune adaptarea formării și practicii polițienești la realități locale, prin promovarea empatiei ca valoare profesională.
3. Implementarea empatiei în activitatea polițienească necesită sprijin instituțional constant și investiție în dezvoltarea personală și profesională a angajaților. Formarea continuă, suportul psihologic și promovarea unei culturi organizaționale bazate pe responsabilitate socială și respect reciproc sunt condiții esențiale pentru ca empatia să devină un instrument eficient de lucru, nu doar un ideal teoretic.
4. Liniile directe teoretice prezentate în acest articol reprezintă un prim pas în înțelegerea empatiei în contextul activității polițienești, ce poate fi esențială în procesul de recrutare, selecție și dezvoltare profesională a personalului din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ANTON V. Tehnici de dezvoltare a inteligenței emotionale. In: *Revista Științifică „Studia Universitatis Moldaviae”*, 2024, nr. 5 (175), pp. 189-193. ISSN: 1857-2103.
2. BARRETT-LENNARD G. T. The empathy cycle: Refinement of a nuclear concept. În: *Journal of Counseling Psychology*, 28, 1981, 91p.
3. BIRZER M. L. What makes a good police officer? Phenomenological reflections from the African American community. *Police Practice and Research*. În: *International Journal*, 9, 2008, pp. 199-212.
4. CARROLL J. B. *Human cognitive abilities: A survey of factor analytic studies*. New York: Cambridge University Press, 1993.
5. DAVIS M. H. *Individual differences in empathy: A multidimensional approach* (Doctoral dissertation). ProQuest Information & Learning, US. Retrieved from http://www.uv.es/~friasnav/Davis_1980.pdf
6. GERDES K. E., SEGAL E. A. A social work model of empathy. În: *Advances in Social Work*, 10, 2009, pp. 114-127.
7. HIRSH H. R., NORTHROP L. C., SCHMIDT F. L. Validity generalization results for law enforcement occupations. În: *Personnel Psychology*, 39, 1986, pp. 399-420.
8. HOLM U. *Empati: att förstå andra människors känslor [Empathy: To understand other people's feelings]*. Stockholm: Natur och kultur, 2001.
9. HOLMBERG L. Personalized policing: Results from a series of experiments with proximity policing in Denmark. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 25, 2002, pp. 32-47.
10. Legea Nr. 288 din 16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Publicat: 10-02-2017 în Monitorul Oficial Nr. 40-49 art. 85.
11. LYNHAM S. A. The general method of theory-building research in applied disciplines. *Advances in Developing Human Resources*, 4, 2002, pp. 221-241.
12. MADDOX L., Lee D., BARKER C. Police empathy and victim PTSD as potential factors in rape case attrition. În: *Journal of Police and Criminal Psychology*, 26, 2011, pp. 112-117.
13. OXBURGH G., OST J., CHERRYMAN J. Police interviews with suspected child sex offenders: Does use of empathy and question type influence the amount of investigation relevant information obtained? *Psychology, Crime & Law*, 18, 2012, pp. 259-273.
14. PEREZ D. W. *Paradoxes of police work*. New York, NY: Cengage Learning, 2010.
15. SANDERS, B. A. Using personality traits to predict police officer performance. În: *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 31, 2008, pp. 129-147.
16. VARELA J. G., BOCCACCINI M. T., SCOGIN F., STUMP J., CAPUTO, A. Personality testing in law enforcement employment settings: A meta-analytic review. *Criminal Justice and Behavior*, 31, 2004, pp. 649-675.
17. VAN LEEUWEN B. Legal Empathy in the Internal Market: Free Movement Law as a Comparative Dialogue. *European Law Review*, vol. 46, no. 5, 2021, pp. 625-646.
18. WISPÉ L. The distinction between sympathy and empathy: To call forth a concept, a word is needed. În: *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 1986, pp. 314-321.
19. WESTABY Ch., JONES E. Empathy: an essential element of legal practice or 'never the twain shall meet'? În: *International Journal of the Legal Profession*, 25(1), 2018, pp. 107-124.
20. WOOD J. L. I know how they must feel: Empathy and judging defendants. În: *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, (UK), 2014.